

Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine

ENI Cross-border Cooperation Programme
2014-2020

PARTNERSHIP
WITHOUT BORDERS

OTVORENÉ HRANICE PRE VOĽNE ŽIJÚCU DIVÚ ZVER V KARPATOCH

Medved' hnedý Príručka...

www.openbordersforbears.com

Spolufinancované Európskou Úniou

© WWF-Rumunsko, Rakhiv EcoTour, národný park Aggtelek, SOS/BirdLife Slovensko. Obsah je možné reprodukovat' len na nekomerčné a vzdelávacie účely, pričom je zaručené správne citovanie zdroja.

Baia Mare, 2021

Koordinátor: Alexandra Pușcaș, WWF-România

Autori: Alexandra Pușcaș, Călin Ardelean, Andriy-Taras Bashta, Ádám Szabó, Lenka Paulíková

Mapy: WWF-România, Rakhiv EcoTour, Aggtelek National Park, SOS/BirdLife Slovensko

Korekcie: Miradona Krizbai, Alexandra Pușcaș, Alexandra Verdeș, Suzanna Tymochko, Zsófia Szabados-Lukács, Zuzana Lackovičová

Grafický dizajn, DTP a tlač: S.C. ELSYLINE S.R.L.

Príručka bola vypracovaná v rámci projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“. Projekt realizuje WWF-Rumunsko pobočka Maramures v partnerstve s organizáciou Rakhiv EcoTour z Ukrajiny, národným parkom Aggtelek z Maďarska a SOS/BirdLife Slovensko zo Slovenska.

Realizácia projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“ začala 1. októbra 2019. Projekt je financovaný prostredníctvom Programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina ENI 2014-2020 na obdobie 30 mesiacov. Celkové náklady na projekt sú 1 550 871,83 eur, z čoho 1 395 784,63 eur tvorí príspevok Európskej únie.

Tento materiál vznikol s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah zodpovedá výlučne WWF-Rumunsko a nemusí nevyhnutne odrážať názory Európskej únie.

Webová stránka programu: www.huskroua-cbc.eu

WWF, založená v roku 1961, je jednou z najvýznamnejších environmentálnych organizácií s projektmi vo viac ako 100 krajinách. Globálnym poslaním WWF je zastaviť zhoršovanie životného prostredia a vybudovať budúcnosť, v ktorej ľudia žijú v súlade s prírodou.

Viac na: www.wwf.ro

OBSAH

MEDVEĎ HNEDÝ

1. Predslov
2. O projekte
3. Význam ekologických koridorov v zdravom ekosystéme
4. O veľkých šelmách
 - 4.1 Medveď hnedý
 - 4.1.1 Význam
 - 4.1.2 Opis
 - 4.1.3 Domovský okrsok
 - 4.1.4 Stopy
 - 4.1.5 Párenie a rozmnožovanie
 - 4.1.6 Ohrozenia
 - 4.1.7 Stretnutie s medveďom
 - 4.1.8 Lov a pytliactvo
5. Záver

FOTOGRAF
Lukas Holasek

PREDSLOV

“

Mnohí z nás sú toho názoru, že neexistuje nič krajšie ako Život vo všetkých jeho živočíšnych a rastlinných podobách. Zdá, že práve toto je hlavný stimul, ktorý núti ľudí chrániť prírodu a zachovávať prírodné dedičstvo aj pre ďalšie generácie. Keď sa však nad tým zamyslíme viac, pochopíme, že v podstate nič nie je ani dôležitejšie ako život vo všetkých jeho formách. Estetika v živote by mala byť prekonaná. Životná odolnosť a adaptačná schopnosť je založená na integrite a funkčnosti živých systémov. A áno, ľudia sú súčasťou živých systémov, rovnako ako baktérie alebo veľké šelmy. Nikto nie je vylúčený, ale sme integrovaní ako funkčná súčasť tohto mechanizmu planetárneho života, ktorého cieľom nie je nič iné ako zachovanie schopnosti prežitia. Každú sekundu sú všetky organizmy v neustálom dialógu s teplotou, vlhkosťou, tlakom, chemickými látkami a všetkými ostatnými abiotickými faktormi, ako aj s okolitými organizmami. Cítia a reagujú na zmeny životného prostredia, pretože musia neustále držať krok s týmito zmenami. Každý druh je zrkadlom a zároveň aj receptorom environmentálnych zmien, a tak je každý druh riešením odolnosti a adaptácie.

Calin Ardelean,
odborník na voľne žijúcu zver z WWF-Rumunsko

Medveď hnedý je hojne rozšíreným cicavcom a najväčšou šelmou Európy. História jeho vzťahu s ľuďmi je dlhá a veľmi rôznorodá. Bol dôležitým totemovým živočíchom vo väčšine predkresťanských kultov.

V Karpatoch bol názov medveď tabu, nebolo ho možné vysloviť nahlas. Preto ho prezývali „strýko“, „veľký“, „chlpatý“, „krivonohý“, „majster“ atď. Bol považovaný za kráľa zvierat (ako v južných krajinách napr. lev). Medveď a človek boli považovaní za príbuzných, pretože medveď môže chodiť po zadných nohách, liezť na stromy a jesť rovnaké jedlo ako človek (napríklad med). Jeho chodidlá a prsty sú podobné ľudským. Aj dnes sa k nemu v horských dedinách ľudia správajú s veľkou úctou. Nepovažuje sa za škodcu, ako vlk, ale za veľmi užitočné a inteligentné zviera. Ako hovoria horári: "medveď v lese je oveľa múdrejší ako obyčajný človek." Poľovníci hovoria, že psy brešú na medveďa rovnako ako na človeka, nie ako na iné zvieratá.

Andriy-Taras Bashta,
odborník na divokú zver v Rakhiv EcoTour.

Lukas Holasek

O PROJEKTE

Karpatský región je domovom viac ako tretiny z približne 12 000 vlkov, 17 000 medveďov a 9 500 rysov, ktoré žijú v Európe, mimo Ruska. Odhaduje sa, že v strednej a juhovýchodnej Európe žije okolo 8 000 medveďov hnedých. Tieto prísne chránené a ekologicky a kultúrne významné cicavce sú ohrozené nielen pytlactvom, ale aj fragmentáciou a zmenšovaním biotopov, ktoré sú spôsobené chaotickým plánovaním a rozvojom infraštruktúry. Keďže veľké šelmy sa často presúvajú cez štátne hranice pri hľadaní potravy a zázemia, je nevyhnutné zachovať tieto veľké a zložité ekosystémy v regióne aj naprieč administratívnym hraniciam.

Ochrana prírody je nevyhnutná nielen pre voľne žijúce živočíchy, ale aj pre miestne komunity, ktoré sú do veľkej miery závislé od množstva zdrojov, ktoré poskytuje: od čistého vzduchu a vody až po úrodnú pôdu a stabilnú klímu. Tieto environmentálne služby závisia od dobre prepojenej ekologickej siete vysokej biodiverzity. Udržiavanie a zlepšovanie ekologickej konektivity chráni nielen voľne žijúce živočíchy, ale aj celý ekosystém, na ktorom sú závislí aj ľudia.

Partneri projektu zo štyroch krajín (WWF Dunajsko-Karpatský program Rumunsko – pobočka Maramureș, Rumunsko, Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, mimovládna organizácia Rakhiv EcoTour Ukrajina, Správa národného parku Aggtelek Maďarsko) sa vydali na dynamickú cestu s názvom „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“ www.openbordersforbears.com s cieľom navrhnuť a zabezpečiť cezhraničnú ekologickú konektivitu biotopov veľkých šeliem. Projekt financovaný v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina ENI 2014-2020 (<https://huskroua-cbc.eu/>) má za cieľ zlepšiť ekologickú konektivitu v štyroch krajinách a podporiť integrovaný manažment biotopov pre vlka dravého, medveďa hnedého a rysa ostrovida.

Tento projekt je pokračovaním predchádzajúceho projektu realizovaného WWF-Rumunsko v rokoch 2012-2014, „Otvorené hranice pre medvede v Karpatoch Rumunska a Ukrajiny“, ktorý zmapoval prvú sieť ekologických koridorov v regióne Maramures, v rumunsko-ukrajinskej pohraničnej oblasti. Na rozdiel od prvého projektu, kde bol zastrešujúcim druhom medveď hnedý, sa teraz bude vykonávať systematický monitoring (pomocou fotopascí, dronov a genetických testov) u troch druhov veľkých šeliem – medveďa, vlka, rysa a práce budú pokračovať identifikáciou ekologických koridorov na Slovensku a v Maďarsku. Veľké šelmy sú na vrchole trofickej pyramídy a ak sa ich populácie udržia na optimálnych počtoch, znamená to, že aj ostatné živočíšne druhy budú vo svojich biotopoch v dobrom stave ochrany.

VÝZNAM EKOLOGICKÝCH KORIDOROV V ZDRAVOM EKOSYSTÉME

Sieť ekologických koridorov v Karpatoch by mal tvoriť súvislý systém prírodných alebo poloprírodných prvkov krajiny, určených a spravovaných za účelom zachovania alebo obnovy ekologických funkcií ako prostriedku ochrany druhov voľne žijúcich živočíchov, zároveň ale poskytujúcich aj primerané príležitosti pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov.

Proces navrhovania siete ekologických koridorov v oblasti Karpát vychádzal z ekologických požiadaviek veľkých šeliem a priaznivých biotopov v danej oblasti. Veľké šelmy ako dáždnikové druhy sú vďaka svojej polohe na vrchole trofickej pyramídy a rozsiahlym biotopom, ktoré potrebujú, cieľovými druhmi pri navrhovaní regionálnych ekologických sietí, pretože ochrana životaschopných populácií veľkých šeliem zabezpečí zachovanie prostredia pre celý rad živočíchov obývajúcich rovnaké prostredie.

Lukas Holasek

Kategórie ekologických koridorov:

 Jadrové územia: veľké oblasti prírodného alebo poloprírodného biotopu, ktoré spĺňajú požiadavky pre trvalý pobyt dáždnikových druhov. Pre veľké šelmy ho tvoria najmä lesy. Veľkosť jadrovej oblasti by nemala byť menšia ako 300 km².

 Nášľapné kamene: súbor malých plôch priaznivého biotopu, ktoré jednotlivci využívajú počas pohybu na úkryt, hľadanie potravy a odpočinok.

 Koridor voľne žijúcich živočíchov: krajinné štruktúry rôznych veľkostí, tvarov a vegetácie, ktoré vzájomne prepájajú jadrové oblasti a umožňujú pohyb a migráciu druhov medzi nimi. Šírka koridoru by nemala byť menšia ako 500 m.

 Kritické zóny (úzke miesta): fragmenty koridorov s výraznými obmedzeniami priepustnosti krajiny pre cieľové druhy v dôsledku koncentrácie rôznych typov bariér (napr. ploty, orná pôda, diaľnica atď.).

Typy bariér, ktoré narúšajú ekologické koridory:

 pozemné (napr. cestná a železničná infraštruktúra, turistický komplex, lyžiarske stredisko atď.)

 vodné (napr. malé vodné elektrárne, hate, priehrady atď.)

 vzdušné: jedny z najbežnejších prekážok pre vtáky sú veterné farmy, nadzemné elektrické vedenia a vysoké budovy.

Manažmentové opatrenia na ochranu ekologických koridorov:

- V ekologických koridoroch by sa nemala plánovať žiadna obytná oblasť;
- Žiadna zmena vo využívaní pôdy;
- V ekologických koridoroch by sa nemali umiestňovať žiadne ploty;
- V ekologických koridoroch by sa nemali umiestňovať nádoby na odpad;
- Pre vodičov by mali byť umiestnené výstražné značky pre prechod voľne žijúcich živočíchov;
- Zvodidlá by mali umožňovať ľahký a rýchly výstup zvierat z ciest;
- V rámci koridoru by sa mala určiť zóna bez lovu;
- Divoké psy by mali byť odstránené;
- Budovanie zelenej infraštruktúry (priechody alebo ekodukty) v ekologických koridoroch.

O VEĽKÝCH ŠELMÁCH

Šelma je organizmus, vo väčšine prípadov živočích, ktorý konzumuje mäso. Mäsožravý živočích, ktorý loví iné živočíchy, sa nazýva predátor; lovený živočích sa nazýva korisť.

Strava živočícha určuje jeho umiestnenie v trofickom reťazci (známy aj ako potravinový reťazec). Každý potravinový reťazec obsahuje niekoľko trofických úrovní, ktoré popisujú úlohu organizmu v ekosystéme. Mäsožravce a všežravce sa nachádzajú na tretej trofickej úrovni. Všežravec, podobne ako človek, je organizmus, ktorý sa živí rastlinnou aj živočíšnou stravou.

Mnoho mäsožravcov získava svoju energiu a živiny konzumáciou bylinožravcov, všežravcov a iných mäsožravcov. Mäsožravce, ktoré nemajú prirodzených predátorov, sú známe ako vrcholné predátory; nachádzajú sa na vrchole potravinového reťazca. Medzi ne patria veľké šelmy – medveď, vlk a rys. Nie všetky mäsožravce sú predátory. Niektoré mäsožravce, známe ako nekrofágy, sa živia telami uhynutých zvierat.

Mäsožravce sa líšia tvarom a veľkosťou, ale často majú podobné črty. Väčšina mäsožravcov má napríklad ostré zuby prispôbené na chytanie koristi a trhanie mäsa. Okrem toho, veľa mäsožravcov má relatívne veľký mozog. Mäsožravce majú jednu žalúdočnú komoru a jednoduchý tráviaci systém, na rozdiel od bylinožravcov, ktorí majú často viackomorový žalúdok a špecializovaný tráviaci systém.

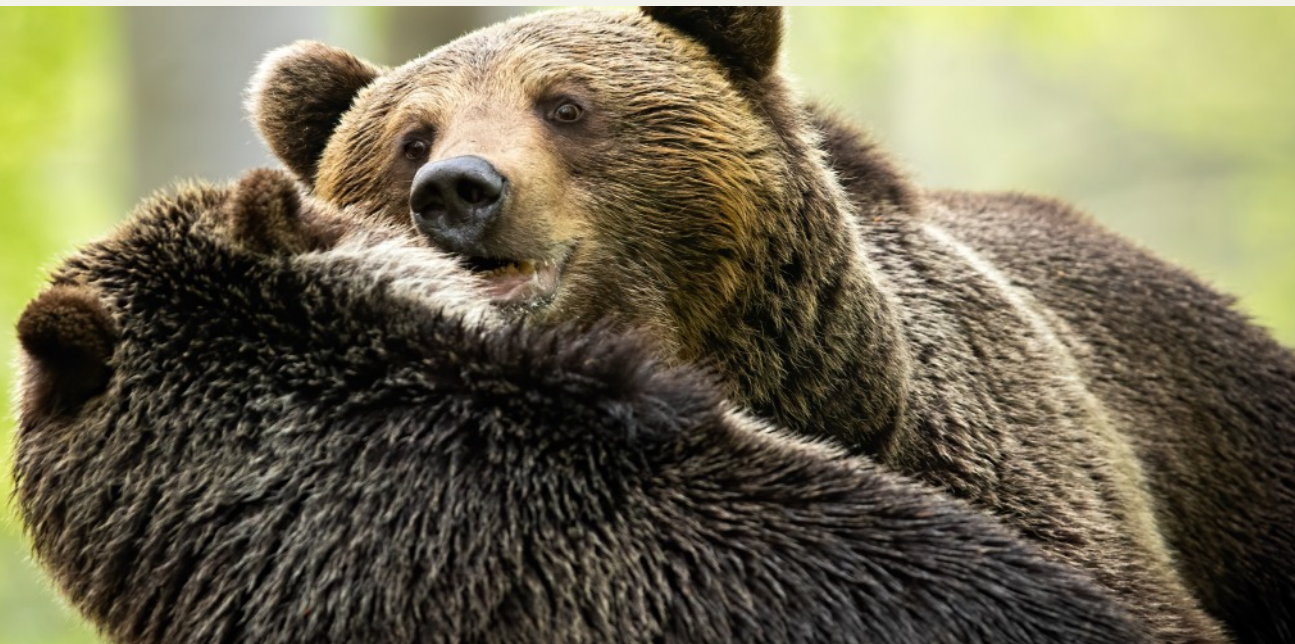
Mäsožravce zohrávajú dôležitú úlohu pri udržiavaní rovnováhy ekosystémov. Zabraňujú tomu, aby sa populácia dravých druhov stala príliš veľkou. Nekrofágy, ako napríklad orly, pomáhajú predchádzať šíreniu chorôb tým, že konzumujú pozostatky uhynutých zvierat.

Veľké šelmy zohrávajú v životnom prostredí dôležitú úlohu.

Sme len na začiatku zisťovania toho, aký pozitívny vplyv majú na životné prostredie. Medvede, napríklad zohrávajú úlohu pri hnojení lesov, ťahaním zdochlín cez lesy a kladením výkalov na lesnú pôdu. Pretože medvede sa živia ovocím a orechmi, ich výkaly rozširujú semená. Každé semeno sa na začiatok položí na lesnú pôdu s malým „hnojivom“ aby mohlo začať rásť. Medvede tiež pomáhajú čistiť prírodu od odumretých tiel živočíchov a pomáhajú udržiavať rovnováhu populácií bylinožravcov, akými sú jelene.

Veľké šelmy sú, tiež dobrým indikátorovým druhom. Medvede, vlky a rysy potrebujú na prežitie rôzne biotopy a preto manažment biotopov pre tieto druhy prospieva mnohým vrátane ľudí. Ak je pôda dostatočne zdravá na to, aby uživila populáciu veľkých šeliem, potom je dostatočne zdravá aj na to, aby slúžila ľuďom.

Ľudia na celom svete boli v priebehu času fascinovaní medveďmi a vlkami. Uchvátili ľudskú predstavivosť, ktorá začala vymýšľať mnoho mýtov, legiend a anekdot. Medvede sú súčasťou ľudovej kultúry v mnohých ohľadoch - od starovekých obradov cez mýty až po plyšové medvedíky. V ďalších kapitolách si môžete prečítať viac o medveďovi hneďom.

MEDVEĎ HNEDÝ

(URSUS ARCTOS)

VÝZNAM

Hnedý ako lesná pôda a veľký ako „pohyblivá skala“- medveď je prírodný prvok lesa ako každý strom, huba alebo vták. Nejde len o naše vnímanie - že les je „kompletný“, keď sú v ňom túlavé medvede - ale veda poukazuje na to isté: prítomnosť medveďa v lese dokazuje, že les je v dobrom zdravotnom stave. Medvede sú predátori na vrchole potravinového reťazca (potravinovej pyramídy), potrebujú rôzne prírodné zdroje potravy. Potrebujú tiež veľké územie na pohyb. Keď je v lese veľa medveďov, znamená to, že je veľa potravy - takže les je bohatý a prosperuje.

OPIS

Medveď hnedý je v Európe rozšíreným druhom, situácia sa však za posledné storočia dramaticky zmenila a tento druh z mnohých krajín kontinentu úplne vymizol.

Podľa správy IUCN žije v súčasnosti v Európe (okrem Ruska) takmer 14 000 medveďov hnedých (Brown Bear Conservation Action Plan for Europe, 1999). Z toho asi 6 000 žije v lesoch v Rumunsku, kde priemerná hustota je asi 8 medveďov na 100 km².

Medveď má výborný sluch, konverzáciu medzi ľuďmi zaznamenaná na cca 300 m a spúšťa fotoaparátu počuje na cca 50 m.

Čuch je však najdôležitejšou zbraňou medveďa. Čuch je základom obrany a útoku, pretože je oknom komunikácie s okolitým svetom, viac ako zrak alebo sluch.

Zdá sa, že medveď má spomedzi šeliem najviac rozvinutý čuch, ktorý slúži na hľadanie páru, prítomnosti človeka, iných medveďov, mláďat a aj zdrojov potravy. Medveď je schopný rozpoznať stopy ľudskej prítomnosti viac ako 40 hodín po prechode.

Bylinami a pukmi sa živí hlavne na jar alebo začiatkom leta. V lete a začiatkom jesene sa živí hubami a ovocím (maliny, černice, čučoriedky, jablká, slivky a hrušky). Koncom jesene, ale aj v zime medveď konzumujú žalude a bukvice. Hmyz, najmä blanokřídlavce (mravce, včely, osy), môžu byť sezónne dôležitým zdrojom potravy, najmä vďaka bielkovinám, ktoré obsahujú.

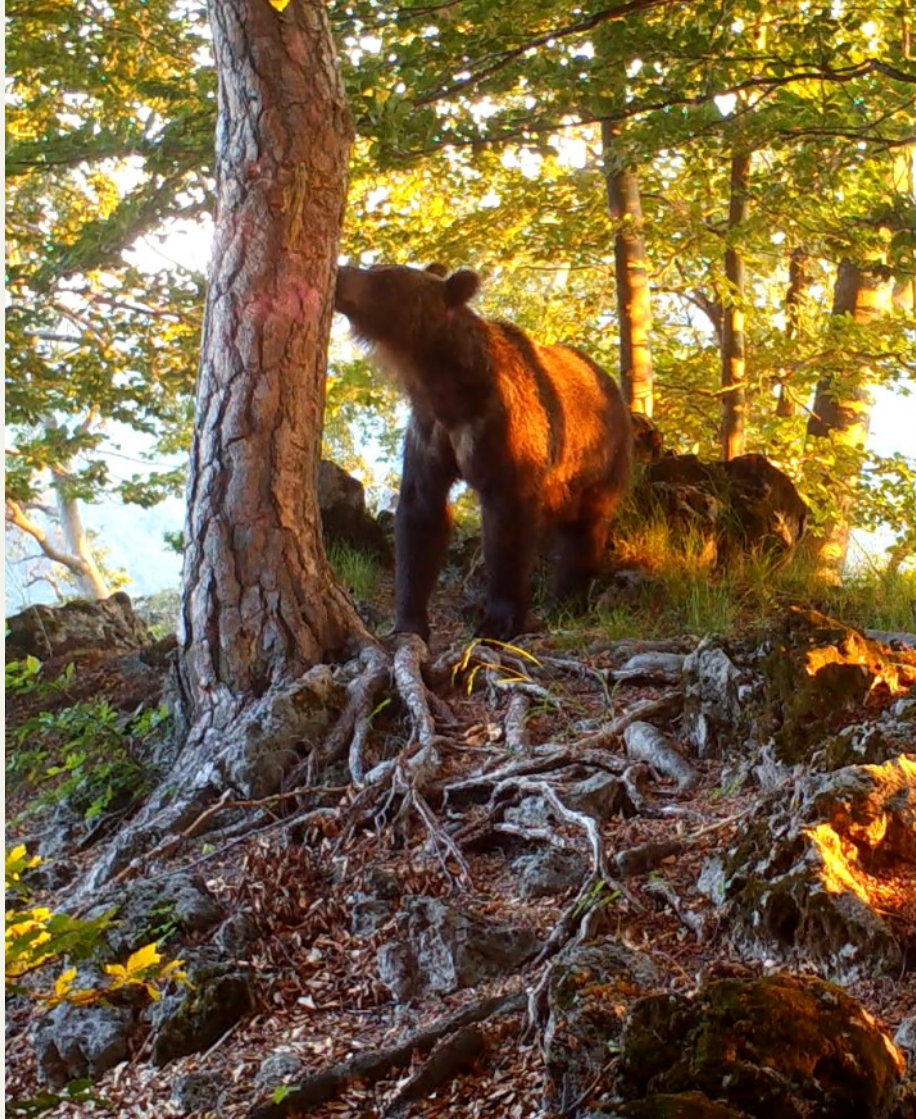
Medvede, rovnako ako všetky cicavce, potrebujú udržiavať stálu telesnú teplotu. Kožušina je v zime veľmi dobrým izolantom, ktorý plní túto funkciu. Nízka schopnosť srsti odrážať slnečné žiarenie uľahčuje akumuláciu tepla zo slnka.

Na konci jesene, po nahromadení dostatočného množstva tukového tkaniva na zimný spánok, sa medvede zvyčajne dostanú do brlohu. Zimný spánok môže trvať 3-6 mesiacov. Brloh je vykopaný do zeme alebo je usporiadaný v prírodných dutinách, pod skalami.

Niektoré medvede môžu zostať aktívne po celý rok, ak nájdu dostatok potravy. Toto správanie podporuje aj ich lákanie na umelé krmidlá. Trvanie spánku je priamo úmerné množstvu tuku nahromadenému na jeseň a nepriamo úmerné množstvu dostupnej potravy v zime. Zimný spánok je vlastne prispôbenie sa nedostatku potravy v tomto ročnom období, kedy zvierata využíva svoju nahromadenú energiu vo forme tuku. Tento jav však môže byť umožnený maximálne pokojným pobytom, pretože nadmerný pohyb znamená dodatočnú spotrebu energie.

Je dôležité vedieť, že ak medveďa počas zimy vyrušíme, stratí energiu, ktorú môže doplniť len kŕmením.

Tieto emblematické druhy nás majú veľa čo naučiť. Napríklad, ako môže medvedica v brlohu vypnúť svoj tráviaci a vylučovací systém a napriek tomu porodiť a dojčiť mláďatá? Kostí cicavcov, ktoré sú dlhší čas neaktívne zvyčajne strácajú vápnik a ochabujú – ako teda môžu medvede spať niekoľko mesiacov a vyjsť z brlohu so silnými kosťami? Ľudia študujú medveďa, aby si rozšírili ľudské vedomosti o všetkom od osteoporózy cez poruchy obličiek a zachovanie orgánov až po cestovanie vesmírom na veľké vzdialenosti.

DOMOVSKÝ OKRSOK

Medveď hnedý žije pozdĺž celého karpatského oblúku, vo veľkých a hustých lesoch, pričom dáva prednosť tichým oblastiam, ktoré sú málo navštevované ľuďmi. Základné požiadavky na prežitie medveďa hnedého súvisia so zdrojmi potravy, miestami odpočinku a rozmnožovania, možnosťami rozptylu a taktiež existenciou priaznivých biotopov a koridorov, ktoré zaisťujú ich prepojenie.

Medveď je teritoriálny druh, čo znamená, že každý medveď využíva špecifickú plochu biotopu na hľadanie potravy, rozmnožovanie alebo oddych – tento priestor predstavuje jeho domovský okrskok. Domovský okrskok samca sa môže prekryvať s niekoľkými samičimi domovskými okrskami. Na základe vedeckých štúdií vykonaných v Karpatoch s príspevkom údajov WWF je priemerný domovský areál jedného jedinca medveďa 630 km². Je to obrovské územie a medveď ho potrebuje na svoje prežitie. Predstavte si, že napríklad v Budapešti (hlavnom meste Maďarska) žije takmer 1,8 milióna ľudí na ploche asi 525 kilometrov štvorcových. Takýto priestor by stačil maximálne pre 40 medveďov.

STOPY

Medvedie stopy sú odlišné od ostatných živočíchov a zreteľná stopa je nezameniteľná. Medveď kráča takmer ako človek a našľapuje na celú labu. Využíva svoje laby na chôdzu, beh, šplhanie, plávanie, lov, kŕmenie, hĺbenie nôr aj obranu. Laby sú takmer ploché, s 5 prstami – tie vzadu sú širšie ako tie vpredu. Pazúry sú zakrivené, nezaťahovacie, na zadných labách kratšie a na predných dlhšie.

Predné stopy pozostávajú z oválnej a širokej dlane s piatimi prstami. Vo všeobecnosti sú pazúry v stope prítomné, a ich vzdialenosť od odtlačkov prstov sa líši od jedného jedinca k druhému. Zadné stopy majú dodatočnú kruhovú podložku (päťu) na zadnom okraji stopy a môžu pripomínať ľudskú stopu. Šírka prednej stopy sa pohybuje: +/- 8 cm u 1. ročných až po +/- 18 cm u dospelých jedincov. Dĺžka zadnej stopy sa pohybuje od 12 cm (mláďa v prvom roku) do 30 cm (dospelý jedinec).

PÁRENIE A ROZMNOŽOVANIE

Medvedica rodí prvé mláďatá vo veku 4-6 rokov. Párenie prebieha raz za 2 roky, medzi májom a júnom. Obdobie gravidity je 6-8 týždňov a samica rodí 1-4 mláďatá. Mláďatá sa rodia v brlohu počas zimného spánku, v januári až februári. Toto je ďalšia stratégia prispôsobenia druhu drsným životným podmienkam.

Ale vzhľadom na to, že dojčenie prebieha v čase, keď sa samica nemôže kŕmiť, príroda to kompenzovala inou adaptačnou stratégiou: veľmi malou veľkosťou mláďat. Novorodenci vážia asi 0,5 kg, ale rastú veľmi rýchlo a vďaka výživnému mlieku medvedice priberajú až 70 g/deň. Mláďatá sa osamostatňujú v druhom roku. Samica obnoví reprodukčný cyklus po tom, čo sa jej mláďatá osamostatnia, teda asi po 2 rokoch.

Po opustení matkou vo veku 1,5-2 rokov sú mláďatá nútené postarať sa o seba samy. Toto obdobie je najchúlostivejšie, keďže sú veľmi mladé, ich životné skúsenosti sú malé. Vďaka tomu sa púšťajú do nebezpečných oblastí, ako sú ľudské sídla, ovčiny, skládky, a často sa stávajú obeťou útokov psov alebo nehôd na cestách či železničiach.

OHROZENIA

Zvýšený tlak na lesy, ktoré sú hlavnými biotopmi medveďa hnedého predstavujú pre druh veľkú hrozbu. Strata alebo fragmentácia biotopu v dôsledku vývoja dopravnej infraštruktúry, ako aj mestskej alebo vidieckej infraštruktúry (ako sú zjazdovky, rozvoj miest bez ohľadu na stratu biodiverzity) sú hlavnými ohrozeniami pre tento druh.

V dôsledku ľudských činností a sociálno-ekonomického rozvoja v regióne sú tieto biotopy čoraz viac ovplyvnené, buď zničené alebo roztrieštené.

STRETNUTIE S MEDVEĎOM

Slovenský fotograf prírody Lukáš Holásek nečakane stretol na úpätí pohoria Malá Fatra medvedicu a jej dve mláďatá. Stalo sa tak v sychravé ráno začiatkom októbra, keď sa práve končilo obdobie jelenej ruje. Nad údolím sa vznášali čierne mraky a hustý dážď sa sriedal s prudkými dažďovými prehánkami. Boli to ideálne podmienky na nenápadný pohyb lesom. Jeho hlavným cieľom bolo odfoťiť jeleňa, ale uvítal by aj stretnutie s medveďom, najmä keď sa na blatistom lesnom chodníku občas dali nájsť jeho stopy.

Toto stretnutie bolo pre oboch prekvapením. Lukáš sedel na skale, v strmom svahu a pozoroval les. Len čo začul jeleňa, pohol sa k nemu. Zišiel zo skaly a bočným zrakom zaregistroval pohyb na ľavej strane. Myslel si, že je to jeleň, ale keď videl tri nosy vystrčené spoza pňa, vedel, čo to je – medvedica s dvoma mláďatami vzdialená len 20 metrov od neho. Keďže ho nezaregistrovali, rýchlo sa schoval za najbližší strom a pripravil fotoaparát na fotenie. Prekvapená medvedica sa už začala stavať na zadné, aby videla, čo sa deje.

Keď si uvedomila, že je pri nej človek, niekoľkokrát narazila do spadnutého pňa, ktorý ležal pred ňou, preskočila ho a rozbehla sa k Lukášovi. Ten, keď si to všetko všimol, uskočil nabok a vytiahol sprej na medvede, no medvedica sa odvrátila a zamierila späť k svojim mláďatám. Na chvíľu sa obaja zastavili a Lukášovi sa na ňu podarilo namieriť kameru. To však bola chyba, medvedica sa tým cítila ohrozená a rozhodla sa otočiť a opäť utekať k Lukášovi. Našťastie to bolo z jej strany tiež len varovanie a vrátila sa späť k svojim mláďatám a toto stretnutie sa skončilo bez akéhokoľvek fyzického kontaktu alebo použitia spreja na medvede.

Lukáš bol rád, že nemusel použiť sprej, keďže tohto medveďa predtým pozoroval a fotografoval. Volá sa Repešanka, podľa názvu miesta, kde trávi najviac času. Toto niekoľko sekundové adrenalínové stretnutie mu pripomína nasledujúci obrázok.

Stretnutie s medveďom:

Zvyčajne sa medveď stretnutiu s človekom vyhýba. Priame stretnutia sú zvyčajne náhodné, ako to bolo v príklade opísanom vyššie.

Stretnutiu s medveďom môžeme zabrániť rôznymi spôsobmi:

- 🐻 nepohybovať sa v lese skoro ráno a neskoro večer;
- 🐻 správať sa obozretné a sledovať dianie okolo seba;
- 🐻 vyhýbať sa kríkom a uzavretým priestorom;
- 🐻 pohybovať sa vo väčších skupinách ľudí, prípadne občas vydať nejaký zvuk;
- 🐻 používať turistické zvončeky, ktorými na seba medveďa upozorníte.

Ak medveďa náhodou stretnete, pozorujte jeho správanie. Nepozerajte sa mu do očí, pohybuje sa pomaly dozadu a nechajte mu otvorenú cestu na odchod. Ak medveď zaútočí, vždy ide o obrannú akciu, človeka nepovažuje za potravu. Takýto útok možno úspešne odvrátiť použitím spreja na medvede. V prípade fyzického kontaktu s medveďom si ľahnite na brucho a chráňte si temeno hlavy a krk. Nebojujte s medveďom, počkajte, kým odíde.

Ak sa stretnete s medveďom...

Medveď útočí na človeka len vtedy, keď považuje útok za jediný možný únik z neznámej situácie, ktorá mu spôsobuje strach. To je najmä vtedy, keď sú na blízkosti jeho mláďatá, alebo keď je stretnutie s človekom také nečakané, že sa nedalo predvídať, alebo aj veľmi zriedkavo ak si chráni svoju korisť.

Ak vidíme medveďa, a aj on nás videl, musíme ihneď odísť, pokojne, aby sme ukázali medveďovi, že nemáme v úmysle zaútočiť na neho alebo na jeho mláďatá, alebo vziať mu korisť. Zvyčajne sa medveď pokúša robiť to isté. Ak sa z akéhokoľvek dôvodu, zdá, že medveď ide za nami, odporúča sa nechať niečo na zemi (bundu, batoh). Zviera bude oň uchávať objekt a to nám získa čas na únik.

LOV A PYTLIACTVO

V Európe sú medvede prísne chránené, preto nie sú predmetom trofejového lovu. Napriek tomu niektoré európske krajiny so stabilnou úrovňou populácií medvedov zaviedli niektoré schémy lovu, aby sa predišlo konfliktom medzi ľuďmi a medvedmi a tiež škodám na zvieratách (iba keď nie je k dispozícii iná možnosť). O tomto manažmentovom nástroji sa však vedú diskusie medzi ochranármi prírody a poľovníkmi alebo dokonca časťou občianskej spoločnosti, ktorá medveďa považuje za hrozbu pre svoj život. Zostávajú preto niektoré otázky: môžu vrcholové predátory regulovať svoju populáciu prirodzeným spôsobom, obmedzený dostupným priestorom a zdrojmi ALEBO by mali ľudia aktívne zasahovať prostredníctvom lovu, aby obmedzili počet medvedov? Pre odpoveď by sa mali vykonávať ďalšie dlhodobé štúdie.

Zriedkavo bolo zaznamenané aj pytliactvo, ale jasný význam týchto činov nie je definovaný. Dôvody pytliactva sú veľmi rôznorodé, niektoré medvede sa zabíjajú pre mäso, iné pre trofeje. V niektorých prípadoch je medveď vnímaný ako hrozba pre ľudí alebo hospodárske zvieratá, a preto je nezákonne zabitý. Niekedy sa mláďatá držia ako domáce zvieratá.

ZÁVER

Je všeobecne známe, že zabezpečenie konektivity pre voľne žijúce živočíchy je nevyhnutnosťou. Zdá sa, že len zriadenie prírodných chránených území nestačí na to, aby sa voľne žijúcim živočíchom darilo, pretože infraštruktúra vytvorená človekom, ako sú cesty, diaľnice alebo osady, rozdeľuje biotopy na menšie izolované časti, čo bráni pohybu živočíchov pri hľadaní potravy, počas obdobia párenia alebo rozptylu do okolia. Veľké šelmy využívajú obrovskú plochu biotopu v rozsahu stoviek až tisícok štvorcových kilometrov. Preto je potrebné na regionálnej úrovni zaviesť metodiku identifikácie ekologických koridorov s niektorými jasnými funkčnými parametrami, ktoré takéto koridory popisujú. To bolo hlavným cieľom projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“.

Ochrana ekologickej konektivity vyžaduje pozornosť minimálne v dvoch smeroch: obnovovaní a zachovávaní. Je zrejmé, že ten druhý je vhodnejší z hľadiska nákladov a efektívnosti. Takže v prípade zdravých a odolných populácií živočíchov musíme myslieť vždy o krok vpred – predchádzať namiesto toho, aby sme museli neskôr naprávať.

Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine

ENI Cross-border Cooperation Programme

2014-2020

Príručka bola vypracovaná v rámci projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“. Projekt realizuje WWF-Rumunsko pobočka Maramures v partnerstve s organizáciou Rakhiv EcoTour z Ukrajiny, národným parkom Aggtelek z Maďarska a SOS/BirdLife Slovensko zo Slovenska.

Realizácia projektu „Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch“ začala 1. októbra 2019. Projekt je financovaný prostredníctvom Programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina ENI 2014-2020 na obdobie 30 mesiacov. Celkové náklady na projekt sú 1 550 871,83 eur, z čoho 1 395 784,63 eur tvorí príspevok Európskej únie. Tento materiál vznikol s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah zodpovedá výlučne WWF-Rumunsko a nemusí nevyhnutne odrážať názory Európskej únie.

Webová stránka programu: www.huskroua-cbc.eu

Spolufinancované Európskou Úniou